

ПРОГРАМА «НОВЕ ПРАВОСУДДЯ»

СТАТУС ПЕРЕКЛАДАЧА ЖЕСТОВОЇ МОВИ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

© Програма USAID «Нове правосуддя», 2020

© РГБФ «Право і Демократія», 2020

Даний посібник розроблено для перекладачів жестової мови, які залучаються у якості перекладача до участі у судових провадженнях. У посібнику розміщено актуальну правову інформацію про процесуальний статус перекладачів жестової мови у судовому процесі, а також детальну інформацію про психологічні аспекти взаємодії перекладачів з клієнтами, які мають порушення слуху та мови. Посібник розроблено експертами РГБФ «Право і Демократія» та ГО «ПАРОСТОК», у співпраці з Всеукраїнською громадською організацією інвалідів Українського товариства глухих (УТОГ), в рамках реалізації проекту: «Покращення рівня правової обізнаності перекладачів жестової мови про судові послуги та процедури», який здійснюється за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Нове правосуддя».

Видання призначене для перекладачів жестової мови, осіб з інвалідністю, які можуть потребувати їх послуг, представників громадських організацій та благодійних фондів, громадських активістів, що здійснюють правовий та судовий захист прав осіб з інвалідністю, та всіх інших сторін, зацікавлених у побудові діалогу між судами та суспільством задля покращення доступу до правосуддя, підвищення ефективності, прозорості та підзвітності судової системи, побудови довіри громадян до суду.

ПРОГРАМА «НОВЕ ПРАВОСУДДЯ»

Ця публікація була здійснена за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Нове правосуддя». Погляди авторів, викладені у цьому виданні, не обов'язково відображають погляди Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.

- 1. СУДОЧИНСТВО ТА ФОРМИ СУДОЧНСТВА.....cm. 5**
- 2. СТАТУС ПЕРЕКЛАДАЧА ЖЕСТОВОЇ МОВИ У РІЗНИХ ВИДАХ СУДОВИХ ПРОЦЕСІВ.....cm.7**
- 3. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ЖЕСТОВОЇ МОВИ З ОСОБОЮ З ІНВАЛІДНІСТЮ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ.....cm.12**
- 4. ПОРЯДОК ОПЛАТИ ВИКОНАНОЇ РОБОТИ ТА КОМПЕНСАЦІЇ ВИТРАТ (ВІДШКОДУВАННЯ) ПЕРЕКЛАДАЧАМ ЖЕСТОВОЇ МОВИ, ЯКІ ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО УЧАСТІ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ.....cm.15**

© Проект USAID «Нове правосуддя», 2020

© РГБФ «Право і Демократія», 2020

ПЕРЕДМОВА

Посібник про статус перекладача жестової мови у судовому процесі, підготовлено експертами РГБФ «Право і Демократія» та ГО «ПАРОСТОК», у співпраці з Всеукраїнською громадською організацією інвалідів Українського товариства глухих (УТОГ), з метою покращення рівня правових знань перекладачів жестової мови, які приймають участь у якості перекладача у судових провадженнях.

Слід зазначити, що ефективне використання перекладачами жестової мови зазначеної у посібнику інформації сприятиме більш якісному виконанню ними обов'язків по перекладу для нечуючих (глухих) осіб у судових провадженнях й покращить поінформованість про роботу суду та функціонування судової системи в цілому.

Сподіваємось, що викладена у посібнику інформація буде корисною та цікавою, і використовуватиметься у роботі з перекладу на мову жестів з метою більш якісного захисту прав та інтересів осіб з інвалідністю.

Всі пропозиції щодо інформації та матеріалів розміщених у буклеті прохання надсилати за контактною адресою організації:

РГБФ «Право і демократія»:
79005, Львів, Україна
проїзд Крива Липа, 6 (3-й поверх)
Тел./факс: + 38 (032) 255 19 32
E-mail: lawdemo@fond.lviv.ua

1. СУДОЧИНСТВО ТА ФОРМИ СУДОЧИНСТВА.

Судочинство – це процесуальний порядок подання позовів і розгляд справ щодо спорів, які виникають з різноманітних правовідносин, порядок прийняття рішень учасниками процесуальних дій, оскарження та перегляду рішень, подання заяв про правопорушення та злочини, їх виявлення, розслідування, передачу матеріалів кримінальних справ до суду.

Основні засади судочинства:

1. рівність всіх учасників судового процесу перед законом і судом;
2. незалежність суддів і підкорення їх тільки закону;
3. презумпція невинуватості та забезпечення обвинуваченому права та захист;
4. забезпечення доведеності вини;
5. змагальність сторін і свобода в наданні ними суду своїх доказів та у доведенні судом їх переконливості;
6. підтримання державного обвинувачення в суді прокурором;
7. гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
8. забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду;
9. законність і обов'язковість до виконання судових рішень на всій території України.

Названі принципи судочинства стосуються всіх його форм..

Судочинство в Україні здійснюється у наступних формах:

1. конституційне судочинство;
2. кримінальне судочинство;
3. цивільне судочинство;
4. господарське судочинство;
5. адміністративне судочинство.

Коротко розглянемо кожну з форм судочинства:

1. Конституційне судочинство – це врегульований нормами конституційного права порядок розгляду конституційних спорів. Конституційне судочинство є складовою конституційного процесу в державі та є окремим видом юридичного процесу. Воно покликане забезпечувати верховенство конституції як основи національної правової системи, охорону конституційних прав і свобод, додержання принципу поділу влади у всіх його аспектах. Необхідним елементом конституційного судочинства є перевірка нормативних актів з погляду їх відповідності конституції. Саме правова охорона конституції складає сутність конституційного судочинства.

В Україні конституційне судочинство здійснюється єдиним органом — Конституційним Судом України.

Кожна особа має право у встановленому порядку звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів. У випадках, встановлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, або державні чи суспільні інтереси.

Права, свободи чи законні інтереси фізичних осіб можуть захищатися в порядку цивільного, господарського, адміністративного судочинства. Для того, щоб визначити, до якого суду слід звернутися, необхідно знати, як розмежовується юрисдикція різних установ. Варто пам'ятати, що термін “юрисдикція” в законодавстві України вживається у декількох значеннях. У даному випадку юрисдикцію необхідно розуміти як підсудність.

2. Кримінальне судочинство — врегульована кримінально-процесуальними нормами діяльність суду з відправлення правосуддя у кримінальних справах. Кримінальне судочинство є основною і завершальною стадією кримінального процесу. Кримінальне судочинство здійснюється загальними судами.

Кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення. У разі якщо було вчинено кілька кримінальних правопорушень, кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено більш тяжке правопорушення, а якщо вони були однаковими за тяжкістю, — суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено останнє за часом кримінальне правопорушення. Якщо місце вчинення кримінального правопорушення встановити неможливо, кримінальне провадження здійснюється судом, у межах територіальної юрисдикції якого закінчено досудове розслідування.

Порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України. Кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законів України.

Також існує особливий вид процесуальної діяльності - **провадження в справах про адміністративні правопорушення**, який за своєю суттю полягає у врегульованій нормами адміністративно-процесуального права діяльності уповноважених органів, яка спрямована на притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення. Завданнями провадження у справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її точній відповідності із законодавством, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян в дусі додержання законів, зміцнення законності

3. У порядку цивільного судочинства суди розглядають справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства (ч.1 ст.15 ЦПКУ). Наприклад, за правилами цивільного судочинства розглядаються і вирішуються загальними судами спори, пов'язані із встановленням права власності, неповерненням позики, успадкуванням майна, стягнення заробітної плати, стягненням аліментів, поділом майна у зв'язку із розірванням шлюбу тощо.

4. У порядку господарського судочинства мають право звертатися підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності. Хоча й тут передбачено певні винятки: у випадках, передбачених законодавчими актами України, до господарського суду мають право також звертатися державні та інші органи, громадяни, що не є суб'єктами підприємницької діяльності.

5. У порядку адміністративного судочинства до адміністративного суду можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності законодавством України встановлено інший порядок судового провадження. Суб'єкт владних повноважень має право звернутися до адміністративного суду у випадках, встановлених законом.

2. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПЕРЕКЛАДАЧА ЖЕСТОВОЇ МОВИ У РІЗНИХ ВИДАХ СУДОВИХ ПРОЦЕСІВ.

Цивільний процес.

Відповідно до статті 75 Цивільного процесуального кодексу України – у цивільному процесі перекладачем може бути особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється цивільне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

Перекладач допускається ухвалою суду за заявою учасника справи або призначається з ініціативи суду.

ВАЖЛИВО! Участь перекладача, який володіє технікою спілкування з нечуючими особами, є обов'язковою при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху.(жестомовна особа). Кваліфікація такого перекладача підтверджується відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством.

- **Перекладач зобов'язаний:**

- з'являтися до суду за його викликом,
- здійснювати повний і правильний переклад,
- посвідчувати правильність перекладу своїм підписом на процесуальних документах, що вручаються сторонам у перекладі на їхню рідну мову або мову, якою вони володіють.
- за відсутності заперечень учасників справи перекладач може брати участь у судовому засіданні в режимі відео-конференції.

- **Перекладач має право:**

- задавати питання (учасникам процесу) з метою уточнення перекладу,
- відмовитися від участі у цивільному процесі, якщо він не володіє достатніми знаннями мови, необхідними для перекладу,
- на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних із викликом до суду.

➤ **УВАГА!** За завідомо неправильний переклад або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків перекладач несе кримінальну відповідальність, а за невиконання інших обов'язків – відповідальність, встановлену законом.

Кримінальний процес.

Відповідно до статті 68 Кримінального процесуального кодексу України, у разі необхідності у кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань або документів сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача).

Важливою процесуальною гарантією дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання є залучення до провадження перекладача як процесуального учасника.

За частиною третьою статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має право користуватися безоплатною допомогою перекладача, якщо він/вона не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, Європейський Суд з прав людини зазначив, що пункт 1 статті 6 Конвенції зобов'язує Високі Договірні сторони організувати свою судову систему таким чином, щоб суди могли виконати кожне із їх вимог (у тому числі вимоги щодо участі перекладача), включаючи зобов'язання про розгляд справи у розумні строки (пункт 74).

Згідно з пунктом 18 частини третьої статті 42 Кримінального процесуального кодексу України **підозрюваний та обвинувачений має право користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.**

Частиною третьою статті 29 Кримінального процесуального кодексу України визначено, що слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд повинні роз'яснити та забезпечити учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання, подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, і користуватись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

Згідно статті 122 Кримінального процесуального кодексу України витрати, пов'язані із залученням та участю перекладачів, для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України в передбаченому Кабінетом Міністрів України порядку,

- **Перекладач має право:**

- ставити запитання (учасникам процесу) з метою уточнень для правильного перекладу,
- знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження,
- одержати винагороду за виконаний переклад та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження,
- заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом.

- **Перекладач зобов'язаний:**

- прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду,
- заявити самовідвід,
- здійснювати повний і правильний переклад,
- посвідчувати правильність перекладу своїм підписом, не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі перекладачу у зв'язку з виконанням його обов'язків.

ВАЖЛИВО! Перед початком процесуальної дії сторона кримінального провадження, яка залучила перекладача, чи слідчий суддя або суд пересвідчуються в особі і компетентності перекладача, з'ясовують його стосунки з підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, свідком і роз'яснюють його права і обов'язки.

- **УВАГА!** За завідомо неправильний переклад або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків перекладач несе відповідальність, встановлену законом.

Господарський процес.

Відповідно до стаття 72 Господарського процесуального кодексу України - перекладачем є особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

Перекладач допускається ухвалою суду за заявою учасника справи або призначається з ініціативи суду.

ВАЖЛИВО! Участь перекладача, який володіє технікою спілкування з нечуючими особами є обов'язковою при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху. Кваліфікація такого перекладача підтверджується відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством.

- **Перекладач має право:**

- ставити питання (учасникам процесу) з метою уточнення перекладу,
- відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє достатніми знаннями мови, необхідними для перекладу,
- за відсутності заперечень учасників справи перекладач може брати участь в судовому засіданні у режимі відео-конференції,
- на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних з викликом до суду.

- **Перекладач зобов'язаний:**

- з'являтися до суду за його викликом,
- здійснювати повний і правильний переклад,
- посвідчувати правильність перекладу своїм підписом на процесуальних документах, що вручаються сторонам у перекладі на їхню рідну мову або мову, якою вони володіють.

- **УВАГА!** За завідомо неправильний переклад або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків перекладач несе кримінальну відповідальність, а за невиконання інших обов'язків – відповідальність, встановлену законом.

Адміністративний процес

Відповідно до Статті 71 Кодексу Адміністративного судочинства України перекладачем є особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється адміністративне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного або письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими. Перекладач допускається ухвалою суду за клопотанням учасника справи або призначається з ініціативи суду.

ВАЖЛИВО! Участь перекладача, який володіє технікою спілкування з нечуючими особами, є обов'язковою при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху.

Кваліфікація такого перекладача підтверджується відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством.

- **Перекладач має право:**

- відмовитися від участі в адміністративному судочинстві, якщо він не володіє мовою в обсязі, необхідному для перекладу,
- право ставити питання з метою уточнення перекладу,
- за відсутності заперечень учасників справи перекладач може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції,
- право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних із викликом до суду.

- **Перекладач зобов'язаний:**

- з'являтися до суду за його викликом,
- здійснювати повний і правильний переклад,
- посвідчувати правильність перекладу своїм підписом на процесуальних документах, що вручаються сторонам у перекладі на їх рідну мову або мову, якою вони володіють.

➤ **УВАГА!** За завідомо неправильний переклад або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків перекладач несе кримінальну відповідальність, а за невиконання інших обов'язків – відповідальність, встановлену законом.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення.

Відповідно до Статті 71 Кодексу Адміністративного судочинства України перекладачем є особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється адміністративне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного або письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

Перекладач допускається ухвалою суду за клопотанням учасника справи або призначається з ініціативи суду.

ВАЖЛИВО! Участь перекладача, який володіє технікою спілкування з нечуючими особами є обов'язковою при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху.

Кваліфікація такого перекладача підтверджується відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством.

- **Перекладач має право:**

- відмовитися від участі в адміністративному судочинстві, якщо він не володіє мовою в обсязі, необхідному для перекладу, (або не володіє діалектом, що використовує особа з порушенням слуху)
- право ставити питання(усім учасникам процесу) з метою уточнення перекладу,
- за відсутності заперечень учасників справи перекладач може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції,
- право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних із викликом до суду.
- Право на залучення другого перекладача в один процес
- Право заявляти клопотання.

- **Перекладач зобов'язаний:**

- з'являтися до суду за його викликом,
- здійснювати повний і правильний переклад,

- посвідчувати правильність перекладу своїм підписом на процесуальних документах, що вручаються сторонам у перекладі на їх рідну мову або мову, якою вони володіють.

Також, на підставі статті 274 Кодексу України про адміністративні правопорушення перекладач призначається органом (посадовою особою), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

У такому випадку перекладач зобов'язаний з'явитися на виклик органу (посадової особи) і зробити повно й точно доручений йому переклад.

Перекладач має право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних із викликом до суду, в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

- **УВАГА!** У разі завідомо неправильного перекладу, а також за відмову виконати обов'язки перекладача особа несе кримінальну відповідальність, про що вона має бути попереджена. Також ст. 185-3 КпАП передбачена відповідальність перекладача за злісне ухилення від явки в суд, за ці дії можливе і застосування до перекладача заходів громадського впливу.

3. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ЖЕСТОВОЇ МОВИ З ОСОБОЮ З ІНВАЛІДНІСТЮ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ.

Особи з інвалідністю не потребують якогось специфічного спілкування, інакшого ніж з іншими людьми. Проте є деякі особливості, які необхідно знати, і це допоможе уникнути типових помилок і почувати себе більш впевнено в спілкуванні. Даний матеріал допоможе перекладачам жестової мови глибше розуміти психологію людини з інвалідністю та притаманні їй особливості при взаємодії з іншими людьми. Також учасники матимуть змогу провести власну практичну діяльність, спрямовану на формування практичного недискримінаційного мислення.

Психологічні особливості людей з інвалідністю визначаються 3 основними чинниками:

- самосприйняття, внутрішня оцінка;
- суспільне ставлення;
- нозологічні особливості.

Основну роль відіграє самосприйняття, внутрішня оцінка інвалідності:

- сприйняття інвалідності як **проблеми**;
- сприйняття інвалідності як **завдання**.

Самосприйняття інвалідності як проблеми:

- пасивність;
- низька самооцінка;
- інфантильність;
- неготовність відповідати за себе та свої вчинки;
- гіпертрофоване почуття вини та образи.

➤ **УВАГА! Працюючи з такою людиною, пам'ятайте:**

- негативні прояви у поведінці цієї людини зумовлені особливістю її життя та оточення;
- не варто проявляти ані жалості, ані осуду, намагайтеся працювати безсторонньо і без оцінок;
- не дозволяйте себе включити у трикутник «жертва – переслідувач – рятівник»;
- толерантність, ввічливість, вихованість, уміння бачити людину, а не інвалідність – цінні якості кожного з нас.

Позитивні особисті якості людей з інвалідністю:

- емпатійність, чутливість до чужого болю та проблем;
- компенсаторні психічні процеси: високий розвиток інтелекту, творчих здібностей, концентрації уваги;
- стресо стійкість та гнучкість;
- цілеспрямованість, готовність долати навіть дуже складні бар'єри;
- оптимізм;
- висока довіра і особливий стан «дорослої дитини»;
- емоційність.

Психологічні бар'єри людей з інвалідністю є наслідком дії таких чинників:

- фізичне обмеження або ізоляція;
- трудова сегрегація або ізоляція: особі з важкими формами інвалідності важко знайти достойно оплачувану роботу;
- малозабезпеченість як наслідок соціально-трудова обмежень.
- емоційна закритість, замкнутість, складність у комунікації

Соціальні проблеми осіб з інвалідністю:

- низький рівень соціального захисту з боку держави;
- малодоступність інфраструктури та її неготовність до роботи з людьми з інвалідністю;
- проблеми з пошуком гідного місця роботи;
- матеріально-побутові труднощі;
- недоступність постійного психологічного та соціального супроводу;
- не готовність системи освіти до задоволення освітніх проблем людей з інвалідністю та ін.

Правила правильного спілкування.

Спілкуючись з людьми, які мають порушення слуху та мовлення:

- Перед тим, як заговорити з людиною, у якої знижений слух, дайте знак, що Ви збираєтеся їй щось сказати. Щоб привернути увагу людини, яка погано чує, помахайте їй рукою або поплескайте по плечу.
- Розмовляючи з людиною, у якої поганий слух, дивіться прямо на неї.
- Ваш співрозмовник повинен мати можливість стежити за виразом Вашого обличчя.
- Підійдіть, якщо можливо, до нечуючої людини ближче, говоріть повільно та чітко, але не надто голосно. Деякі люди можуть чути, але сприймають окремі звуки неправильно. В цьому випадку говоріть голосніше та чітко, підбираючи відповідний рівень. В іншому випадку знадобиться лише знизити висоту голосу, оскільки людина втратила здатність сприймати високі частоти.
- Щоб привернути увагу людини, яка погано чує, назвіть її ім'я. Якщо відповіді немає, можна злегка зачепити людину або ж помахати рукою.
- Говоріть чітко, рівно та повільно, використовуйте прості фрази й уникайте несуттєвих слів. Не потрібно надмірно підкреслювати щось і кричати.
- Якщо Вас просять повторити щось, спробуйте перефразувати свою пропозицію.
- Потрібно використовувати вираз обличчя, жести, рухи тіла, якщо хочете підкреслити або прояснити сенс сказаного.
- Переконайтеся, що Вас зрозуміли. Не соромтеся запитати, чи зрозумів Вас співрозмовник.
- Якщо Ви повідомляєте інформацію, яка включає в себе номер, технічний або інший складний термін, адресу, напишіть її, щоб вона була точно зрозуміла.
- Якщо існують труднощі при усному спілкуванні, запитайте, чи не буде простіше листуватися. Не забувайте про середовище, яке Вас оточує. У великих або багатолюдних приміщеннях важко спілкуватися з людьми, які поганочують.
- Яскраве сонце або тінь теж можуть бути бар'єрами.
- Дуже часто нечуючі люди використовують жестову мову. Якщо Ви спілкуєтеся через перекладача жестової мови, не забудьте, що звертатися треба безпосередньо до співрозмовника, а не до перекладача.

У випадку, якщо у особи нетипово поводить ся чи страждає від можливих психічних розладів :

- ставтеся до такої особи з повагою та належним розумінням;
- розслабтеся і зберігайте спокій;
- розмовляйте і рухайтеся плавно і спокійно, не робіть різких рухів;
- зведіть до мінімуму можливі зовнішні подразники;
- слухайте і тримайте зоровий контакт, однак уникайте пристального погляду та тілесного контакту;

- спрощуйте слова і фрази, говоріть чітко і зрозуміло, не перестрибуйте з теми на тему;
- уникайте двозначності та натяків;
- вживайте «я-речення» замість «ти-» або «ви-речень»;
- приймайте слова або почуття цієї людини, навіть якщо Ви не згодні;

Спілкуючись з особою з нетиповою поведінкою або підозрою на психічний розлад, у жодному разі:

- не починайте розмову з агресії чи протистояння: заборонено кричати, ставити ультиматуми, поводитися загрозливо;
- не приймайте сказане чи почуте близько до серця: розлад змінює поведінку людини і спонукає її до невластивих дій та висловлювань;
- не критикуйте, не сперечайтесь, не звинувачуйте, не ображайте;
- не використовуйте припущень, уточняйте через запитання;
- не ставте діагнозів і не говоріть людині, що вона хвора;
- не підвищуйте голосу;
- не намагайтеся залякати чи «дисциплінувати» людину;
- не використовуйте узагальнюючі чи обтяжені додатковими змістами слова на зразок «завжди», «ніколи» та ін., використовуйте точні й нейтральні висловлювання;
- не використовуйте сарказм і не жартуйте у складних ситуаціях;
- не використовуйте батьківські або поблажливі інтонації.

4. ПОРЯДОК ОПЛАТИ ЗА ВИКОНАНУ РОБОТУ ТА КОМПЕНСАЦІЇ (ВІДШКОДУВАННЯ) ВИТРАТ ПЕРЕКЛАДАЧАМ ЖЕСТОВОЇ МОВИ, ЯКІ ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО УЧАСТІ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ.

Порядок оплати за виконану роботу та компенсації витрат перекладачам жестової мови, як і іншим перекладачам, які беруть участь у судовому процесі, регулюється Інструкцією «Про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів», затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 р. N 710.

З повним текстом вище вказаної Інструкції можна ознайомитися за цим посиланням: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/710-96-%D0%BF>

- **УВАГА! Згідно до п. 4 Інструкції - Винагорода за виконану роботу експертам, спеціалістам, перекладачам сплачується, якщо така робота не є їх службовим обов'язком.**

Залучення перекладача жестової мови у судове провадження відбувається на підставі Ухвали суду, в якій зазначаються вихідні дані для визначення суми винагороди (конкретний розмір винагороди у межах вищезазначених норм).

Відповідно до статті 121, 122 Кримінального процесуального кодексу України, статті 275 Кодексу України про адміністративні правопорушення за перекладачами зберігається середня заробітна плата за весь час, витрачений ними у зв'язку з явкою та викликом до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення.

Крім того, якщо виконання перекладачами процесуальних функцій пов'язане з перебуванням за межами населеного пункту постійного проживання, **компенсуються (відшкодовуються) такі витрати:**

- вартість проїзду до місця виклику і назад;
- витрати, пов'язані з найманням житлового приміщення;
- добові.

Вказані витрати не можуть перевищувати встановлені законодавством норми відшкодування витрат на відрядження.

Розмір винагороди перекладача, **якщо виконана робота не є його службовим обов'язком,** становить:

- за годину надання послуг з усного перекладу - 15 відсотків прожиткового мінімуму для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року;
- надання послуг з письмового перекладу у кількості 1860 друкованих знаків разом із пробілами - 10 відсотків прожиткового мінімуму для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року.

До розміру винагороди перекладача, який залучається судом для надання послуг з перекладу, додатково застосовуються такі регіональні коефіцієнти:

- 1,1 - якщо перекладач надає послуги з перекладу в справі, яка перебуває в провадженні суду, що розташований у населеному пункті з кількістю населення щонайменше 100 тис. осіб;
- 1,2 - якщо перекладач надає послуги з перекладу в справі, яка перебуває в провадженні суду, що розташований у населеному пункті з кількістю населення щонайменше 500 тис. осіб;
- 1,25 - якщо перекладач надає послуги з перекладу в справі, яка перебуває в провадженні суду, що розташований у населеному пункті з кількістю населення щонайменше 1 млн. осіб.

Якщо суд розміщується в декількох населених пунктах, застосовується регіональний коефіцієнт за місцезнаходженням органу, який провів державну реєстрацію такого суду.

Загальний розмір виплати не може перевищувати трикратного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

У кримінальних провадженнях і справах про адміністративні правопорушення **виплати провадяться органом, який зробив виклик, за рахунок коштів, що передбачаються кошторисом на зазначені цілі.**

З метою одержання більш чіткого алгоритму дій щодо оплати за виконану роботу чи отримання компенсації витрат перекладачам жестової мови рекомендуємо звертатись до Територіальних управлінь Державної судової адміністрації України, які розташовані у кожній області.

Детальну інформацію про місцезнаходження Територіальних управлінь Державної судової адміністрації України можна знайти на офіційні веб-сторінці Судової влади України за цим посиланням: https://dsa.court.gov.ua/dsa/about_dsa/tu/

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ФОНД «ПРАВО І ДЕМОКРАТІЯ».

Організація започаткувала своє існування зі створення в 1994 році першої на Львівщині громадської юридичної приймальні. Члени організації прийшли в 1994 році з різних, вже існуючих громадських організацій, таких як Товариство Лева, Студентське братство, Нова Хвиля, де пройшли добру школу громадської діяльності. Практично всі добре обізнані зі специфікою і проблемами роботи в третьому секторі та мають багатий досвід організації семінарів, конференцій. Організація зареєстрована у Львівському обласному управлінні юстиції 12 грудня 1996 року як недержавна неприбуткова організація – Регіональний Громадський Благодійний Фонд «Право і Демократія».

Метою діяльності Фонду є: діяльність, спрямована на захист прав людини, розвиток демократичного правового суспільства, місцевої демократії та громадського самоврядування.

Напрямами діяльності фонду є:

1. Судова система та судова реформа в Україні.
2. Громадська юридична приймальня.
3. Захист прав людини і основоположних свобод.
4. Утворення та розвиток мережі правозахисних організацій.
5. Реформування житлово-комунального господарства.
6. Моніторинг місцевої преси про порушення прав людини в регіоні.
7. Адміністративна реформа.
8. Реформа місцевого самоврядування.

За час роботи нами було реалізовано ряд проектів по вказаних напрямках:

У 1999 році фонд провів п'ять семінарів для вчителів середніх шкіл міста Львова в рамках пілотного проекту освітньої програми «Громадянська освіта в школі» та реформування структури управління із залученням широкого кола громадськості до управління освітою на Львівщині. В другій половині 1999 р. разом із організацією «Дім Свободи», був успішно реалізований проект «Перший вибір» з правової освіти молодих виборців, який отримав високу оцінку;

у червні 2000 року юристи фонду «Право і Демократія» створили перший прецедент в Україні, вигравши судову справу проти «Львівобленерго» за незаконне відключення електричної енергії в квартирах громадян;

2000 році фонд реалізував два міжрегіональні проекти моніторингу «Доступності суду для громадян в Україні» та «Умов перебування в'язнів і працівників у місцях позбавлення волі в Україні» за сприяння Міжнародного Фонду «Відродження», Гельсінської фундації прав людини (Варшава) та Open Society Institute (Будапешт);

2001- 2002 рр. фондом реалізований другий етап моніторингу доступності суду, а саме «Моніторинг доступності суду після реформи» (вивчення доступності суду на базі порівняльного аналізу ситуації в різних регіонах України та виявлення перешкод для громадян при зверненні до суду);

2002 р. спільно з ГО «Фонд Регіональних Ініціатив» реалізовано проект «Громадський моніторинг порушень виборчих прав громадян України під час підготовки та проведення виборів до ВР України та органів місцевого самоврядування 2002 року» (надання виборчих консультацій громадянам з питань виборчого законодавства та моніторинг преси на предмет порушення виборчого законодавства);

2002 р. спільно з ГО «Центр нематеріальної допомоги» за підтримки «Legacy International» (США) реалізовано проект «Правова освіта одиноких матерів» (поширення знань у правовій та соціальній сферах серед одиноких матерів Львова);

2002 р. спільно з «Україно-Американським бюро захисту прав людини» реалізовано пілотний етап програми «Особистість ув'язненого і дослідження проблем утримання в місцях позбавлення волі» (дослідження проблем утримання в'язнів в місцях позбавлення волі, умов праці, соціального захисту та соціальної адаптації, а також стану матеріально-технічної бази місць позбавлення волі);

2002 р. за сприяння Міжнародного Фонду «Відродження» реалізовано проект «Нова організація системи надання адміністративних послуг» (запровадження сучасної практики організації системи надання адміністративних послуг через підготовку до створення «універсаму послуг» у Львові. Зібрано та систематизовано інформацію щодо адміністративних послуг, обґрунтовано необхідність впровадження нових форм надання управлінських послуг населенню, проаналізовано оптимальні механізми відкриття «універсаму»);

2002-2003 рр. в рамках антикорупційної програми «Партнерство за прозоре суспільство» (<http://www.prozorist.org.ua/>) реалізовано проект «Мережа партнерства» (надання консультацій з питань корупції, представлення інтересів громадян у суді, розміщення просвітницьких матеріалів у ЗМІ);

2002 – 2003 рр. Фондом реалізований проект «Захист громадян у конфліктах з органами влади» за сприяння Міжнародного Фонду «Відродження». Юристами фонду було досліджено позови громадян проти органів Львівської міської ради за останні 5 років та проведено правовий аналіз цих справ;

2003 р. було здійснено реалізацію моніторингу «Відповідності статті 6 Європейської конвенції до законодавства України», також реалізовано проект «Вікно до влади», який допоміг створити у Львівській міській раді «єдине вікно», в яке громадяни подають свої звернення;

2003 р. за підтримки USAID реалізовано проект «Електронне управління в місті Львові» (створено регіональний офіс електронного інформування, створення електронної бази даних рішень та постанов Львівської міської ради, створення на базі сайту ЛМР сторінки присвяченої питанням адміністративних послуг);

2003 – 2005 рр. за підтримки The Danish Institute for Human Rights (<http://www.humanrights.dk>), реалізується проект: Strengthening the civil society human rights advocacy in Ukraine, в рамках якого розвиваються дослідження по напрямкам діяльності фонду;

з 1 квітня 2004 р. Фонд є активним учасником діяльності «Українського Правозахисного Порталу» (<http://www.upp.org.ua>);

2004 р. за підтримки «Фонду сприяння демократії» Посольства США (<http://web.usembassy.kiev.ua>) реалізований проект «Перший вибір» (інформаційно-просвітницька кампанія спрямована на мобілізацію виборців та консолідацію громадянського суспільства в Україні);

2004 – 2005 рр. в рамках спільного проекту Вінницької Правозахисної Групи та партнерських організацій (Львів, Севастополь, Луганськ), за сприяння Міжнародного Фонду «Відродження», реалізований проект «Розробка інструментарію документування тортур та пілотний моніторинг катувань, жорстокого поводження в чотирьох регіонах України» (Центр Документування Тортур);

2004 – 2005 рр. за підтримки Європейської комісії реалізовано проект «Громадський консультаційний центр правової допомоги громадянам у конфліктах з органами влади», в рамках якого: видано освітньо-правові матеріали, надавалася безкоштовна правова допомога громадянам, а також забезпечувалось представництво інтересів малозабезпечених категорій населення у судах;

2005 р. в рамках програми «Демократичні гранти» посольства США в Україні, реалізовано проект «Стан дотримання прав людини в регіоні» – проведення моніторингу місцевої преси на предмет висвітлення прав людини в регіоні, а також моніторинг конфліктів, що виникають у громадян м. Львова з надавачами житлово-комунальних послуг;

2005 році Фонд взяв активну участь у дослідженні роботи спостережних комісій регіону в рамках програми Penal Reform International «Спостережні комісії: ефективний інструмент громадського контролю за забезпеченням дотримання прав людини в місцях ув'язнення в Україні». Результати даного дослідження підтверджують актуальність проблеми. В тому ж році Фонд як партнер НУО «Донецький меморіал» у Львівській області взяв участь у реалізації проекту «Дотримання прав ув'язнених в Україні» (за підтримки Посольства США). Інформація, отримана під час реалізації вказаного проекту використана в доповіді «Дотримання прав ув'язнених в Україні в 2005 році», яка є складовою Доповіді правозахисних організацій «Права людини в Україні – 2005»;

2005 -2006 р. р. за сприяння Міжнародного Фонду «Відродження» реалізовано проект «Моніторинг впровадження та застосування європейських норм про право на справедливий суд в Україні». Основна мета проекту – виявлення невідповідностей в законодавстві України, що регулює право особи на справедливий суд. Зібрана інформація поширена серед суддів, носіїв представницької влади та звичайних громадян.

2005- 2006 р. – реалізація проекту «Інформування громадян за допомогою Інтернету про порядок отримання адміністративних послуг (е-приймальня)», спільно з Львівською міською радою за підтримки МФ «Відродження».

2006 р. – в рамках реалізації ГО «Донецький меморіал» проекту «Пенітенціарна система України та громадський контроль її установ» (за сприяння Посольства Королівства Нідерланди в Україні) Фонд виступив співорганізатором семінару «Актуальні проблеми діяльності спостережних комісій» для членів спостережних комісій Львівської області.

2007 р.-2009 реалізація проекту «Центр правової допомоги громадянам з питань житлово-комунальних послуг» за підтримки Фонду Баторія, Польща.

2007 р. – реалізація проекту «Моніторинг доступності суду», за підтримки проекту USAID «Україна:Верховенство права».

2008 р.- 2009 р. Реалізація проекту « Моніторинг міжнародного досвіду діяльності інститутів мирового судді, суду присяжних, народних засідателів та розробка пропозицій щодо можливостей його застосування в Україні», за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження»

2008 – 2009 р. реалізація проекту «Моніторинг доступності суду у м. Львові», за підтримки проекту USAID «Україна:Верховенство права».

2009 – 2010 р. реалізація проекту «Моніторинг доступності суду та ефективності його діяльності для громадян» проекту реалізовується за фінансової підтримки проекту USAID «Україна:Верховенство права».В рамках проекту проводиться дослідження у 6-ти районних місцевих судах м. Львова та 4-ох районних та міськрайонних (Жовківського, Самбірського, Стрийського, Дрогобицького) судах Львівської області.

2010 – 2011 р. реалізація проекту «Громадський моніторинг рівня доступності громадян до Апеляційного суду Львівської області». Основною метою проекту є виявлення методом моніторингу чинників, які впливають на стан доступності громадян до суду, оприлюднення даної інформації з метою налагодження діалогу між судом і громадськістю та вироблення рекомендацій і пропозицій щодо законодавчих, інституційних та організаційних заходів і нововведень для покращення функціонування судів та доступу до них громадян. Проект реалізовується за підтримки програми ПРООН Розвиток громадянського суспільства.

З 2011 року РГБФ «Право і демократія» є активним членом Коаліції захисту права власності проекту «Доступ до правосуддя та правової обізнаності в Україні «Правова країна».

У 2011-2012 рр. було реалізовано проект «Порівняльний громадський моніторинг тендерних закупівель Львівської та Харківської міської рад». Мета проекту – здійснення порівняльного моніторингу міських закупівель у Львові та Харкові для виявлення впливу нового законодавства про державні закупівлі та політики уряду на соціально-економічний розвиток міст, забезпечення прав учасників закупівель та розвиток місцевого бізнесу, прозорість та ефективність процедури закупівлі.

2011-2012р. – реалізація проекту «Поширення успішного досвіду серед НУО захисту основних прав людини у Європейському суді з прав людини». Основна мета – покращення рівня захисту прав людини та основоположних свобод в західному регіоні України. Ціллю даного проекту є поширення успішного досвіду та практики серед правозахисних громадських організацій семи областей щодо захисту прав людини у Європейському суді з прав людини. Проект реалізується за підтримки Проекту ПРООН «Розвиток громадянського суспільства».

2012 р. – реалізація проекту «Покращення рівня доступу до правосуддя незрячих осіб та осіб з вадами зору». Мета проекту: Здійснення ряду практичних кроків для покращення доступу до правосуддя осіб з обмеженими фізичними можливостями. Зокрема в рамках проекту здійснення дублювання судової інформації шрифтом Брайля та проведення освітніх заходів для НОУ та медіа щодо можливостей та механізмів захисту прав та інтересів цільової групи проекту. Проект реалізується за підтримки Фонду сприяння демократія Посольства США в Україні.

2012 р. – реалізація проекту «Дослідження рівня задоволеності громадян якістю функціонування судів з використанням карток громадянського звітування». Основною ціллю проекту є оцінка рівня задоволеності громадян якістю функціонування суду на основі методології карток громадянського звітування та розробка рекомендацій з покращення функціонування Львівського окружного адміністративного суду, Закарпатського окружного адміністративного суду, та Хмельницького окружного адміністративного суду - шляхом поліпшення рівня якості та доступності судових послуг. Проект реалізовано за підтримки проекту USAID «Справедливе правосуддя».

2013 р.- реалізація проекту: «Оцінка впровадження програми опитування за методологією КГЗ та здійснення аналізу забезпечення рівного доступу осіб із обмеженими фізичними можливостями до правосуддя», проект впроваджено за підтримки проекту USAID «Справедливе правосуддя».

2014 р.- реалізація проекту: «Проведення моніторингу забезпечення рівного доступу осіб з особливими фізичними потребами до правосуддя.» Проект реалізується за підтримки проекту USAID «Справедливе правосуддя».

2015 р. - реалізація проекту: «Центр допомоги внутрішньо-переміщеним особам та учасникам АТО», Проект реалізується за підтримки МФ «Відродження».

2015 р. - реалізація проекту «Проведення моніторингу забезпечення рівного доступу осіб з особливими фізичними потребами до правосуддя», проект здійснювався за підтримки проекту USAID «Справедливе правосуддя».

2015-2016 рр. - реалізація проекту «Розробка та впровадження навчальної програми для працівників судів щодо покращення рівня навиків спілкування та роботи з особами з особливими потребами», проект здійснювався за підтримки проекту USAID «Справедливе правосуддя».

2017-2018 рр. - реалізація проекту «Покращення рівня доступності правосуддя для людей з інвалідністю.», який здійснюється за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Нове правосуддя».

2019 р. - реалізації проекту «Покращення рівня правової обізнаності осіб з інвалідністю про судовий захист своїх прав та інтересів», за підтримки проекту «Доступна та якісна правова допомога в Україні», який впроваджується Канадським бюро міжнародної освіти у партнерстві з Координаційним центром з надання правової допомоги та фінансується Урядом Канади».

2019-2020 рр. - реалізації проекту «Покращення рівня правової обізнаності перекладачів жестової мови про судові послуги та процедури», який здійснюється за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Нове правосуддя».

Фонд тісно співпрацює із значною кількістю громадських організацій Львівщини, а також іншими правозахисними організаціями України та міжнародними правозахисними організаціями.

Контакти Фонду:

РГБФ «Право і демократія»:
79005, Львів, Україна
проїзд Крива Липа, 6 (3-й поверх)
Тел./факс: + 38 (032) 255 19 32
E-mail: lawdemo@fond.lviv.ua

СТАТУС ПЕРЕКЛАДАЧА ЖЕСТОВОЇ МОВИ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Всі пропозиції надсилати за контактною адресою організації:

РГБФ «Право і демократія»:
79005, Львів, Україна
проїзд Крива Липа, 6 (3-й поверх)
Тел./факс: + 38 (032) 255 19 32
E-mail: lawdemo@fond.lviv.ua

У електронному форматі буклет можна знайти у розділі «Бібліотека фонду» на веб-сторінці організації:

www.fond.lviv.ua